

Transportstyrelsen
Sjö och luftfart

Yttrande över remiss om förslag till ändringar i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2011:116) om utbildning och behörigheter för sjöpersonal, Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2010:102) om bemanning samt Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2011:117) om läkarintyg för sjöfolk

Dnr TSF 2024–108

Sammanfattning

Skolverket yttrar sig härmed över remissen om förslag till ändringar i *Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2011:116) om utbildning och behörigheter för sjöpersonal, Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2010:102) om bemanning samt Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2011:117) om läkarintyg för sjöfolk*. Skolverket lämnar synpunkter på de förslag som berör myndighetens ansvarsområden. Skolverkets synpunkter handlar om de föreslagna förändringar som myndigheten ser kan medföra otydlighet och risk för feltolkning för de huvudmän och skolor som ska läsa, förstå och följa de båda myndigheternas föreskrifter i sin utbildningsverksamhet. Skolverkets synpunkter handlar också om nomenklatur och begreppsanvändning i remitterade föreskrifter. Skolverket är övergripande positiv till de förändringsförslag som avser uppdateringar och förtydliganden. Myndigheten har dock synpunkter när det gäller vissa förslag på de områden som berör Skolverkets ansvarsområden. Synpunkter lämnas mot bakgrund av Skolverkets uppdrag att värna utbildning, utbildningsanordnare och elever i förhållande till de lagar och förordningar som gymnasieskolor generellt är ålagda att följa. Riksrekryterande utbildningar med egna examensmål,¹ där sjöfartsutbildningen är en av flera, behöver därtill följa det som anges i givna beslut för bedrivande av utbildning i enlighet med 5 kap. gymnasieförordningen (2010:2039).

¹ [Riksrekryterande utbildningar med egna examensmål](#)

Skolverkets synpunkter

Övergripande synpunkter på samtliga tre föreskrifter

Skolverkets synpunkter i detta avsnitt berör övergripande om samtliga remitterade föreskrifter. Här berörs nomenklatur och begreppshantering samt konsekvensutredningens bedömning av kostnader.

Skolverket vill belysa behovet av konsekvens i benämningen av personer som arbetar till sjöss, med underliggande yrkeskategorier. I remissens tre föreskrifter används begreppen *sjöpersonal*, *sjöfolk* och *sjömän* som övergripande benämningar. I vissa fall benämns underliggande yrkeskategorier såsom *befälhavare* och *vaktgående fartygsbefäl*. I föreskriften *Föreskrifter om ändring i Transportstyrelsens föreskrifter (TSFS 2011:117) om läkarintyg för sjöfolk* används benämningen *sjöman* som underliggande kategori till *sjöfolk*, vilket då gör *sjömän* till en underliggande yrkeskategori. Skolverket är medvetet om att benämningarna följer överliggande förordningar men vill ändå belysa detta och föreslå att en översyn görs, inte minst för att det ska bli tydligt för de som är satta att följa dessa föreskrifter. I arbetet med framtagande av styrdokument inom gymnasial ämnesutformning (hädanefter benämnd Gy25) så diskuterades just dessa benämningar. Branschens representanter i rådet för riksrekryterande utbildningar med egna examensmål och de experter som var knutna till arbetet kom fram till att benämningen *sjöfolk* var mest lämplig. Benämningen *sjöpersonal* bedömdes som diffus, där även *landpersonal* inom rederier sades kunna ingå. Benämningen *sjömän* bedömdes som daterad i sin könskodning av yrkesgrupperna. Benämningen bedömdes inte heller som nödvändig eftersom andra, likvärdiga benämningar fanns att tillgå.

Skolverket vill vidare vara tydlig med att det i och med Gy25 inte längre finns några *kurser*, utan att *ämnen* och *nivåer i dessa ämnen* ska användas när dessa föreskrifter avses. Skolverket ser att benämningen *kurser* används i Transportstyrelsens förslag gällande andra utbildningar som ligger utanför Skolverkets ansvarsområden, och myndigheten har där inga synpunkter. Skolverket ser också att det behövs förtydligande definitioner gällande begreppet *kursplan* så att det framgår för utbildningsanordnare vad som avses.

Skolverket vill göra ett förbehåll när det gäller bedömningen av kostnader i konsekvensutredningen. Transportstyrelsen anger risk för ökade kostnader för administration kring ansökningsförfaranden gentemot Transportstyrelsen, för framtagande av nytt utbildningsmaterial, för uppdatering av system för nya kvalitetsnormer samt för ökade personalkostnader som en följd av utökad undervisningstid på grund av ytterligare utbildningsinnehåll. Vissa av dessa kostnader är av engångskaraktär medan andra är mer varaktiga. Skolverket bedömer att kostnaderna för föreslagna förändringar troligen är större än vad som anges i konsekvensutredningen. Vidare bedömer Skolverket att de föreslagna

ändringarna kan ge följdverkningar i skolornas organisation som i sin tur kan medföra ytterligare kostnader på sikt, såsom rekryteringsbehov, krav på även annan systemvara samt lokalbehov och schemaläggning. Därtill ser Skolverket att föreslagna förtydliganden av kraven på övningsfartyg kan medföra ökade kostnader för de skolor som har tolkat kraven annorlunda i enlighet med föreskriftens tidigare lydelse. Skolverket vill i sammanhanget lyfta att befintliga gymnasieskolor med sjöfartsutbildning då förväntas kunna hantera de ökade kostnaderna inom ramen för nuvarande ersättning. Samtliga sjöfartsutbildningar fick sina senaste beslut i september 2024 och med dessa en ersättning som beräknats utifrån då rådande förhållanden. Dessa gymnasieskolor drivs också av huvudmän i olika storlek med olika kapacitet att snabbt hantera ökade kostnader. För att underlätta för de skolor som av olika anledning inte har möjlighet att med kort varsel ta höjd för föreslagna förändringar så föreslår Skolverket en generell övergångsperiod. En sådan övergångsperiod skulle, för nuvarande skolor, kunna läggas med borte gräns vid nästa aktuella ansökan till Skolverket respektive Skolinspektionen.

Synpunkter på föreskrifter om ändring i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2011:116) om utbildning och behörigheter för sjöpersonal

Transportstyrelsen föreslår förändringar som dels kommer som en följd av Gy25, dels handlar om förtydliganden kopplat till förändringar i internationella överenskommelser. Därtill föreslår Transportstyrelsen ytterligare förtydliganden och förstärkningar av skrivningarna utifrån myndighetens egen behovsbedömning.

Skolverket tillstyrker generellt att förändringar görs som följdändringar av Gy25. Skolverket betonar också det positiva i Transportstyrelsens arbete med att kvalitetssäkra dessa utbildningar och utbildningsanordnare. Skolverket ser dock att förtydligande och särskiljande behöver göras för att undvika missförstånd i läsning och tillämpning av Transportstyrelsens föreskrifter kontra de förordningar som utbildningsanordnarna är satt att följa utifrån skolans regelverk. De gymnasieskolor som bedriver sjöfartsutbildning är ålagda att följa skollag och gymnasieförordning samt gällande beslut som riksrekryterande utbildningar med egna examensmål.

I remissens föreskrift 14 kap. 1–3 §§ regleras godkännande av kvalitetsnormsystem och godkännande av utbildning. I föreskriften anges att ett godkännande gäller tills vidare samt att Transportstyrelsen får återkalla beslutet om inte samtliga angivna villkor är uppfyllda. I detta sammanhang vill Skolverket framhålla att de riksrekryterande utbildningarna med egna examensmål,² där sjöfartsutbildningen är en av flera, bedrivs i enlighet med det beslut som givits

² 5 kap. gymnasieförordningen (2010:2039)

efter ansökningsförfarande och godkännande av Skolverket respektive Skolinspektionen.³ Dessa beslut ges för fyra antagningsomgångar vilket betyder att det blir en skillnad i giltighet för de olika myndigheternas beslut. Skolverket ser också att det kan uppstå en diskrepans i utgångspunkterna för ett eventuellt återkallande av beslut.

I 14 kap. 2 § regleras organisationen för det arbetsplatsförlagda lärandet inom utbildning på gymnasial nivå inriktad mot sjöfart. I rubriken används begreppet *arbetsplatsförlagt lärande* och i underliggande skrivning förekommer begreppet *ombordförlagd praktik* tillsammans med förkortningen APL⁴ som definieras som: *Arbetsplatsförlagt lärande på handelsfartyg som godkänts av Transportstyrelsen*. Vidare i 14 kap. 3 § regleras lärarledd undervisning på godkänt övningsfartyg inom utbildning på gymnasial nivå inriktad mot sjöfart med begreppet ÖFU som definieras hos Transportstyrelsen som *lärarledd undervisning på övningsfartyg*. Skolverket noterar att det inte finns en definition av *ombordförlagd praktik*. Det finns inte heller en hänvisning till gymnasieförordningen (2010:2039) gällande begreppet *arbetsplatsförlagt lärande*. I 14 kap. 3 § beskrivs också en möjlig ersättning mellan ÖFU och APL. Vidare anges i bilaga 5 som krav på den som söker om behörighet att det ska finnas bevis på 60 dagars APL och 100 timmars ÖFU. I bilaga 5 a och 5 c, gällande krav på utbildningen, anges att: *Utbildningen ska minst omfatta 74 dagar ombordförlagd praktik. /---/ 14 dagars ombordförlagd praktik kan ersättas med 100 timmars undervisning på övningsfartyg*. Skolverket ser sammantaget att det i dessa skrivningar finns risk för negativ sammanblandning av vad som avses med arbetsplatsförlagt lärande (apl) i enlighet med gymnasieförordningen (2010:2039) och vad som avses med APL i Transportstyrelsens föreskrift med bilagor. Skolverket vill i sammanhanget framhålla att det har kommit till myndighetens kännedom att gymnasieskolorna med sjöfartsutbildning har svårigheter att tolka och omsätta de båda myndigheternas regelverk i sin praktiska skolvardag. Skolverket föreslår att begreppet *ombordförlagd praktik* tillsammans med ÖFU används för att tydliggöra Transportstyrelsens krav, där sedan hänvisning kan göras till *arbetsplatsförlagt lärande* (apl) i enlighet med gymnasieförordningen (2010:2039).

För att förtydliga resonemanget gällande arbetsplatsförlagt lärande (apl) i enlighet med Skolverkets förordningar så hänvisas till 4 kap. 12 § gymnasieförordningen (2010:2039) och till det stödmaterial som finns framtaget på skolverket.se.⁵ Här fastställs att det arbetsplatsförlagda lärandet ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor. Med 15 veckor avses generellt 75 dagar där eleven följer arbetsplatsens tider. Det är rektor som beslutar om organisationen av det arbetsplatsförlagda lärandet och som ansvarar för att upplägget följer i

³ Se vidare [Anordna riksrekryterande gymnasieutbildning - Skolverket](#)

⁴ Enligt skolans styrdokument i gemener, det vill säga apl

⁵ [Elevens tid på apl - Skolverket](#)

enlighet med gymnasieförordningen. En rektor kan, om det finns individuell hänsyn, besluta om att en elev inte ska följa arbetsplatsens tider. Skolverket betonar att detta då är ett individuellt beslut, inte ett organisatoriskt beslut för arbetsplatsförlagt lärande i utbildningen som helhet, varken på skolnivå eller nationell nivå. Skolverket menar att det i föreslagna skrivningar finns en otydlighet i vad som gäller för de utbildande gymnasieskolorna, som har att förhålla sig till såväl Transportstyrelsens föreskrifter som till skolans förordningar.

Skolverket avstyrker de föreslagna skrivningar i bilagorna 5 a-d med direkt återgivning av det centrala innehållet i de inom Gy25 framtagna ämnesplanerna. Skolverket kan i konsekvensutredningen inte se förklaringen till denna ändring gentemot den äldre versionen av föreskriften. Skolverket vill dels påpeka att inte ämnesplanerna i sin helhet återges utan endast den del som återger centralt innehåll, dels framhålla risken för att Transportstyrelsens föreskrifter snabbt blir daterade vid Skolverkets framtida revideringar. Skolverket föreslår istället en mer övergripande hänvisning som till exempel den lista som finns i bilaga 5 där ämnesnamn och nivå anges i enlighet med Skolverkets föreskrifter. En sådan hänvisning innebär att ämnesplanerna i sin helhet inkluderas för läsaren. Därtill föreslår Skolverket att kursinnehållet i de *Certifikatgivande kurser*, som anges i bilagorna 5 a-d, istället listas med hänvisning till aktuell ämnesplan där önskat innehåll återfinns. Skolverket förordar att relationen mellan ämnesplanerna och de certifikatgivande kurserna tydliggörs för transparens mellan de olika regelverken, och för tydlighet för de som ska följa dem.

Skolverket noterar att *nivå* inte finns angivet för samtliga ämnen i bilagorna 5 a-d. För ökad tydlighet med hänvisning mellan regelverken så bör detta finnas med. Detta oavsett om givna förslag genomförs, eller om Transportstyrelsen följer Skolverkets förslag med en lista enligt ovan.

Skolverket avstyrker förslaget med angivet antal timmar för undervisningsinnehållet i de ämnen som återges med centralt innehåll i bilagorna 5 a-d. För gymnasieskolans utbildningar finns inga timplaner. Utbildningarna omfattas istället av så kallad *garanterad undervisningstid* vilket för de yrkesprogram som omfattar 2 800 poäng ligger på sammanlagt 2 720 timmar.⁶ Det vilar sedan på huvudmannens ansvar att fördela undervisningstiden så att tillräckligt med tid avsätts för respektive ämne inom ramen för den garanterade undervisningstiden. Det finns visserligen inte något som anger en borte gräns för hur mycket undervisningstid som kan ges utöver den garanterade. Övergripande bedömer dock Skolverket att om 1 200 poäng ska göra anspråk på 2 200 undervisningstimmar så kommer detta att inverka menligt på skolans möjligheter att bedriva kvalitativ undervisning i resterande ämnen som ingår i utbildningen enligt skolans förordningar och enligt givet beslut från skolmyndigheterna. Enligt

⁶ [Undervisningstid, lärotider och schema - Skolverket](#)

beräkning ska då 520 timmar av den garanterade undervisningstiden hantera undervisning i ämnen som sammanlagt omfattar 1 600 poäng, inklusive elevens individuella val. Förutom att det inte är i linje med skolans regelverk och riktlinjer så bedömer Skolverket att föreslagen fördelning av undervisningstid riskerar att negativt påverka elevers möjligheter att nå examen. Skolverket bedömer också att det inverkar negativt på skolornas möjlighet att bedriva utbildningen korrekt i enlighet med båda myndigheternas regelverk.

Övrigt

Skolverket har inga synpunkter på de av Transportstyrelsens övriga förslag som bedöms ligga utanför Skolverkets ansvarsområden. När det gäller förslag som handlar om förtydliganden, rättelser och uppdateringar i Transportstyrelsens eget regelverk och gentemot internationella överenskommelser så vill Skolverket framhålla att detta ses som positivt då det även förväntas påverka tydligheten i det som ingår i Skolverkets ansvarsområden.

Skolverket vill också framhålla värdet i och betydelsen av den nära dialog som finns mellan Transportstyrelsen och Skolverket i de frågor som gäller de utbildningar på gymnasial nivå inom sjöfart som Skolverket ansvarar för. Inte minst för att utbildningarnas tillblivelse, upplägg, kvalitet och tillsyn bedöms utifrån nationella regelverk under respektive myndighets mandat där Skolverket är en instans som ska värna eleven och dennas rätt till utbildning.

På Skolverkets vägnar

Maria Weståker
Avdelningschef

Mari Ann Schager
Undervisningsråd

Handlingen är beslutad i Skolverkets elektroniska ärende- och dokumenthanteringssystem av:
Mari Ann Schager (Signerare) den 2026-01-28
Maria Weståker (Signerare) den 2026-01-28.

I ärendets slutliga handläggning har även enhetschef Jonas Vig och jurist Helene Widlund Borryd deltagit.